

הנחיות קהילתיות, אמוניות והלכתיות בעקבות נגיף הקורונה

כתבו וערכו - צוות מכון שטראוס-עמיאל

לכבוד

שליחי שטראוס-עמיאל בכל אתר ואתר,

אין ספק שהעולם כולו ועם ישראל עוברים ימים לא פשוטים בעקבות מגפת הקורונה. אנו מקבלים מידי יום שאלות ודילמות שונות על הנהגת קהילות בימים אלו ומנסים לעזור כמיטב יכולתנו. מתוך מחשבה לעזור לשליחים של המכון ולקהילות שונות ריכזנו את הנושאים והשאלות העומדות על הפרק ואנו שולחים אליכם ללימוד ולעיון. אתם מוזמנים לשלוח את החומר הזה לרבנים ומחנכים נוספים ולכל מי שתמצאו. תודה מיוחדת לצוות המכון על הכנת החומר המצורף. בברכת ברכה והצלחה ובריאות מעליא לעולם כולו.

הרב אליהו בירנבוים
ראש המכון

אמונה בשעת משבר

כאשר אנחנו עומדים אל מול משבר או קושי, האתגר הוא גדול. משבר יכול לחזק או להחליש, יכול לשבור או להוליד. בימים אלה, בהם העולם כולו ניצב בחשש אל מול המשבר הבריאותי הפוקד אותנו, ייתכן ועולות בנו שאלות טבעיות בניסיון להבין את דרכי ה' והנהגת המציאות.

המשבר הציבורי עשוי להשליך באופן ישיר על הקהילה. מקומה של הקהילה - בייחוד בעתות קשות - הוא לחזק את היחיד ולתת ביטחון בחוזק ובעוצמה של האחדות הציבורית. אך כאן, בעקבות המצב, נדרש היחיד להתרחק מהכלל ובמקומות מסוימים נאסר על התאספויות ועל כן בית הכנסת ובית הספר נסגרו. יש לכך השלכות על הקשר בין חברי הקהילה, על החוסן הקהילתי וכמובן קושי מעשי בקיום חיי קהילה וחיים יהודיים ציבוריים. אולם המשבר אינו רק ציבורי, הוא נוגע לחייו של כל יחיד ומשפיע גם על מצבו הרוחני והנפשי של כל אחד והמעגלים הרחבים שסביבו.

דווקא בעת הזאת, נקראנו למלכות, ועלינו להתחזק בעצמנו ולחזק את הסובבים אותנו. זהו זמן להתחזק באמונה ובלימוד, בעשיית חסד ובראיית האחר, בדאגה לשכן ובתפילה לשלום העולם. זהו זמן נפלא לטפח את הקשר בין בני הזוג ולהשקיע בקשר עם הילדים.

עלינו להזכיר לעצמנו כי הקב"ה הוא הטוב והמיטיב ומנהל את עולמו בחכמה. עלינו להתפלל אליו שירחם עלינו ויסיר מעלינו כל צרה.

גם כאשר איננו מבינים מדוע קושי מתרחש בעולמנו אנו צריכים להתחזק באמונה שלמה שהכל קורה רק לטובה ולפעול על פי הטוב הזה. בע"ה שנזכה לישועות ולבריאות שלמה בקרוב.

הלכות

אנו מביאים כאן את עיקרי ההלכות. בנספחים ניתן למצוא [הרחבה ומקורות](#) להלכות כאן, [קישורים והפניות](#) למקומות אחרים בהם נכתב על הנושא, וכן [מקורות לשיעור](#) בעניין סגירת בית כנסת מפני החשש להידבקות בנגיף.

תפילה במניין

- אדם החולה או חייב להיות בבידוד לא יגיע לבית הכנסת לתפילה במניין, וכן לא יגיע לבית הכנסת גם בשעה שאין בה מתפללים שמא מחלתו תדבק אחרים בשעה שבאים.
- במקום שאסרו התקהלויות, אין להתכנס גם לצורך תפילה.
- אדם בבידוד יתפלל באותה שעה שהציבור מתפלל.

קריאת התורה ברבים

- קריאת התורה היא חובת הציבור ולא היחיד, ומי שלא שמע קריאת התורה אינו צריך להשלים.
- אם ציבור שלם לא קרא, יש מקום להשלים בשבת הבאה שיוכלו להתכנס.

פרשת זכור

- במקום שאי אפשר להגיע לבית הכנסת מחמת בידוד או שההתקהלות אסורה, יכוונו בפרשת 'כי תצא' לצאת ידי חובת מצוות זכירת מחיית עמלק.
- בשבת זכור יש לקרוא את הפסוקים מהחומש.
- מי שבביתו ספר תורה יכול לקרוא ולצאת ידי חובה בשבת זכור, אך לא יברך את הברכות לפני ולאחריה.

קריאת המגילה

- מעיקר הדין, המגילה נקראת בזמנה גם ביחיד.
- מי שבידו מגילה כשרה יקרא עם הברכות שלפניה, אך לא יברך לאחריה את ברכת "הרב את ריבנו".
- על אף שאין זה דעת רוב הפוסקים, יש מי שמתיר לצאת ידי חובה ע"י שמיעה בטלפון, ברדיו, דרך האינטרנט (בלייב) או אמצעי דומה אחר, ובלבד שהקורא מתכוון להוציא את כל השומעים ידי חובה.
- במקרה כזה, ראוי שיקרא גם כן מתוך חומש.
- הרוצה לקרוא הלל בלא ברכה, לא הפסיד, אך אין חובה.

מתנות לאביונים וזכר למחצית השקל

- יש לקיים את מצוות מתנות לאביונים ע"י העברה בנקאית, בכרטיס אשראי או תשלום אונליין דרך אדם או ארגון המתחייב לחלק את הכספים בו ביום.
- אפשר גם להפריש את המעות בפורים ולחלק אחרי שייצא מבידוד.

משלוח מנות

- אדם בבידוד יארגן משלוחי מנות ע"י הזמנה דרך חברה העוסקת במשלוחי מארזי אוכל. יש לוודא שהמשלוח יגיע בו ביום ולא בלילה. צריך שיהיה ברור למקבל מי הוא השולח.
- אם אפשרות כזו לא קיימת, יש אומרים שיוצאים ידי חובה ע"י שליחת הודעה המשמחת את המקבל.
- אם יש אחרים שנמצאים בביתו אך הם 'סמוכים על שולחנו', לא יוצאים ידי חובה ע"י שליחת מנות אליהם.

טבילה במקווה

- אם יש חשש שההגעה למקווה תזיק לאחרות (טובלות, בלניות, צוות אחזקה), או שיש הנחיות מפורשות לא להגיע, אין לטבול עד אחרי תקופת הבידוד.
- אם אין הגבלה ללכת למקומות פתוחים, תנסה ללכת לים וכדו'.

הנחיות לקהילה ורעיונות לפעולה

- פלאי הטכנולוגיה מאפשרים את החיבור בין האנשים בצורה חסרת תקדים. במצב הנוכחי, הדבר בהחלט יכול להיות לעזר. בראש ובראשונה חייבים להישמע להוראות מצד הרשויות. המטרה העיקרית כאן היא לשמור על קשר עם חברי הקהילה, וליצור תחושה של ביחד וקהילתיות, גם אם אי אפשר להתכנס פיזית במקום אחד.
- ניתן לקיים **שיעורים** וחברותות דרך הטלפון או בסקייפ/זום/ Hangout וכד'. אפשר גם אחד על אחד וגם בקבוצות.
- **תפילה בציבור** גם כן אפשר לקיים בצורה כזו (למעט דברים שבקדושה). הכוונה היא לשים מצלמה בבית הכנסת, ואדם הנמצא בבידוד יוכל להצטרף דרך המחשב בבית.
- כדאי ליצור **עץ טלפונים** כדי שכל חברי הקהילה יקבלו לפחות טלפון אחד ביום מטעם הקהילה, להרגיש שמישהו דואג להם וחושב עליהם, וגם שיוכלו להעביר לרשויות לצורך קבלת עזרה במידת הצורך. דבר זה חשוב במיוחד לאנשים זקנים או חולים.
- **מצוות זכור** - יש לכם פייסבוק קהילתי? מצוין! אפשר לשאול שם שאלות ולבקש מחברי הקהילה לכתוב זכרונות מפורים בשנים קודמות (או כל נושא אחר שתבחרו). מי שמתקשה, תדאגו להתקשר ולהזמין אותם להכתוב לכם את הדברים, ותפרסמו בשם. כמוכן שתמונות תמיד יתקבלו בשמחה.
- **משלוחי מנות בלי מנות** - משחק גמדים וענקים, כשהגמדים צריכים להתקשר לענקים ולאחל להם פורים שמח. אפשר גם להוסיף חידה, שיר או כל דבר אחר שישמח את המקבל.
- **סרטונים** - תכינו סרטונים ותפיצו דרך קבוצות ווטסאפ, יוטיוב, פייסבוק, דוא"ל ועוד. מה לצלם בסרטון? כל דבר העולה על רוחכם! מסר תמיכה והזדהות עם חברי הקהילה, דבר תורה, מחשבה יומית, מתכון לשבת, סיפור מרגש, חידה ועוד.
- **שעת סיפור** - תקבעו זמן במהלך היום, וכל יום תעלו חבר קהילה אחר שיספר את סיפורו האישי.
- **ווטסאפ** - אם אין קבוצת ווטסאפ קהילתית, זה הזמן! בכל קבוצה אפשר להחליט אם כל חבר יכול לשלוח או שמא רק מנהלי הקבוצה. זה יכול לעזור בהעברת מידע מהימן בזמן אמת בלי לקבל עשרות או מאות הודעות חזרה. כמוכן אפשר וצריך להעביר לא רק הודעות, אלא שאר הדברים הרשומים כאן (דברי תורה, דברי חיזוק, סיפורים, סרטונים וכו').
- **בתי ספר: למידה מרחוק** - לבקש מהמורים שיעבירו בלייב (באמצעות 'זום' או כל תוכנה מתאימה אחרת) שיעורים בנושאים שאותם הם מלמדים בבית הספר. אפשר גם להכין חידונים כשיעורי בית או סתם בשביל הכיף.
- **בתי ספר: שיעורי עזר** - חברו בין ילדים מבוגרים לצעירים כדי שהמבוגרים יעזרו לצעירים להכין שיעורי בית או להמשיך את הלימוד בנושאים מסוימים.
- **בתי ספר: יומן בידוד** - בקשו מהתלמידים לשמור יומן מהתקופה שבה בית הספר סגור. אפשר לעשות זאת בכתב, אודיו, וידאו, או מצגת, וכן לגוון בצורת הדיווח - מהדורת חדשות, ראיונות עם אנשים אחרים בבית או בשיחת וידאו עם אחרים, עיתון, יומן אישי, רציני, מבדר ועוד.

* * * * *

נספחים

תפילה במניין

הלכה פסוקה

- אדם החולה או חייב להיות בבידוד לא יגיע לבית הכנסת לתפילה במניין, וכן לא יגיע לבית הכנסת גם בשעה שאין בה מתפללים שמא מחלתו תדבק אחרים בשעה שבאים.
- במקום שאסרו התקהלויות, אין להתכנס גם לצורך תפילה.
- אדם בבידוד יתפלל באותה שעה שהציבור מתפלל.

הרחבה ומקורות

- א. ייתכן ותפילה במניין היא רק מעלה והידור מצווה, אך לא חיוב. כך משתמע מלשון השו"ע (או"ח סי' צ' סעיף ט') "ישתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הציבור", וכן פסק החוות יאיר (סי' קט"ו סעיף ב').
- גם אם נאמר שיש חיוב, הדבר הוא רק כשאדם נמצא בקרבת מקום עד מיל, כדעת הרמב"ם (פ"ח מהל' תפילה ונשיאת כפיים) "ולא יתפלל ביחיד כל זמן שיכול להתפלל עם הציבור", התוס' (ברכות מ"ז ע"ב, ד"ה מצווה דרבים) והרב משה פיינשטיין (אגרות משה או"ח חלק ב סי' כ"ז).
- אין להגיע במחיר של "חב לאחריניה", דהיינו, אם אדם עלול להזיק לאחרים עם הגעתו. לדוג', המשנה ברורה (סי' צ ס"ק כט) פוסק שמותר להפסיד תפילה בציבור במקום הפסד ממון, וכ"ש שמפסיד לאחרים. בספר הליכות שלמה (ח"א, ה, ד) כותב הרב שלמה זלמן אויערבך זצ"ל שמותר לאדם לנסוע למקום שאין בו מנין לצורך בריאות.
- הגדרת מיל היא 18 דקות (שו"ע או"ח סי' צ סעיף ט"ז).
- ב. במקום שאסרו התקהלות, לא יתקלו משום אדם המזיק וחב לאחריניה.
- ג. אדם בבידוד יתפלל באותה שעה בה מתפלל המניין הקרוב לביתו (ברכות דף ו ע"א; שו"ע או"ח סי' צ' סעיף ט').

קריאת התורה ברבים

הלכה פסוקה

- קריאת התורה היא חובת הציבור ולא היחיד, ומי שלא שמע קריאת התורה אינו צריך להשלים.
- אם ציבור שלם לא קרא, יש מקום להשלים בשבת הבאה שיוכלו להתכנס.

הרחבה ומקורות

- א. להלכה נפסק שקריאת התורה היא חובת הציבור ולא חובת היחיד (קרי- רק אם עשרה גברים יהודים מעל גיל בר מצווה היו יחדיו בשני/חמישי/שבת/מועדים הם מתחייבים בקריאת התורה, משא"כ אם התקהלות שכזו לא קורית באותו ימים) ולכן אין צורך להשלים אם היחיד הפסיד. כך עולה מדברי הרמב"ן (מלחמות ה', מגילה דף ג, א מדפי הרי"ף ד"ה אמר הכותב), וכדברי הביאור הלכה (סי' קל"ה, ד"ה "אין מביאין" – "דמן הדין י"ל דאין חל על יחיד מצות קה"ת בזמן שאין יכול לילך לביהמ"ד"). ע"כ, אם לא היה במניין או לא היה מניין אין צורך להשלים [משנ"ב קל"ה/ז].
- ב. אם ציבור שלם לא קרא בתורה מפאת איסור התקהלות בגלל הנגיף, יש מקום להשלים את קריאת פרשת השבוע החסר בשבת הבאה שיוכלו להיות יחד (משנ"ב סי' קל"ה ס"ק ז' בשם שערי אפרים – "אם בטלו הקריאה בביהכ"נ אחת ורוב הציבור מביהכ"נ זה שמעו קרה"ת בביהכ"נ אחרת א"צ להשלים, אבל אם רוב הציבור לא שמעו כלל אף על פי שיש שם בתי כנסיות אחרות שקראו שמה כדן, מ"מ אותן שלא שמעו הקריאה והם רוב הציבור של ביהכ"נ זה צריכין להשלים הקריאה").

פרשת זכור

הלכה פסוקה

- במקום שאי אפשר להגיע לבית הכנסת מחמת בידוד או שההתקהלות אסורה, יכוונו בפרשת 'כי תצא' לצאת ידי חובת מצוות זכירת מחיית עמלק.
- בשבת זכור יש לקרוא את הפסוקים מהחומש.
- מי שבביתו ספר תורה יכול לקרוא ולצאת ידי חובה בשבת זכור, אך לא יברך את הברכות לפני ולאחריה.

הרחבה ומקורות

יש דעות הסוברות שקריאתה פעם בשנה הינו דאורייתא וחובת היחיד בניגוד לקריאת התורה הרגיל בשאר ימות השנה. ע"כ, במקום שבלתי אפשרי להתקהל במניין, או שהאדם נמצא בבידוד, ישלימו את החסר בפרשת כי תצא. יש להודיע לפני "מפטיר" להתכוון לצאת למי שלא שמע בפרשת זכור לפני פורים. בנוסף, יקראו מחומש את פרשת זכור בשבת זכור ביחיד. אם יש לאדם בבידוד ספר תורה, וודאי שיכול לקרוא ויוצא יד"ח אף ללא מניין, אך לא יברך את ברכות התורה לפני ולאחריה.

(מפני הלכה של הרב אליעזר מלמד, ספר זמנים, פרק יד, מופיע [בקישור כאן](#)):

צריך לזכור בפה, שכן למדו חכמים (מגילה יח, א), שבציווי לא לשכוח את אשר עשה לנו עמלק כבר נצטוונו לזכור את עניינו בלב, ואם כן כאשר נצטוונו לזכור, הכוונה לבטא זכירה זו בפה. ונחלקו הפוסקים בשאלה, מה בדיוק חיוב המצווה מהתורה. מהרמב"ם והרמב"ן משמע שהקריאה בס"ת היא תקנה מדברי חכמים, ומהתורה אפשר לקיים את המצווה בקריאה בחומש או בזיכרון אחר (כתב במרחשת א, כב, עפ"י הרמב"ן מסוף כי תצא, שגם בקריאת המגילה בפורים יש משום מצוות זכירת עמלק). אולם לתוסי' ולרשב"א ברכות יג, א, לרא"ש ולאשכול, חובה מהתורה לשמוע את הפרשה מס"ת, וכך נפסק בשו"ע או"ח קמו, ב. (עי' מקראי קודש פרנק, פורים ה', ותורת המועדים ב, ו). ולכן, מולכים ס"ת לחולה או לאסור בבית האסורים, כדי לקרוא לו פרשת 'זכור', מה שאין עושים לצורך שאר הקריאות (מ"ב קלה, מו, ועי' באו"ח שם).

ואם לאחר זמן נמצא שהספר שקראו בו 'זכור' פסול, אין צריך לחזור ולקרוא בס"ת אחר (הליכות שלמה יח, ד). כי לדעת כמה פוסקים יוצאים ידי המצווה בלא ס"ת, וי"א שצריך ס"ת אלא שיוצאים גם בס"ת פסול. ונראה שאם נמצאה הטעות באותה שבת, כיוון שתקנת חכמים שיקראו באותה שבת את פרשת 'זכור' – יחזרו לקרוא (עי' פמ"ג משב"ז קמג, א, ותורת המועדים עמ' לו).

בתה"ד קח, למד מדברי הרא"ש, שמצוות 'זכור' צריכה להתקיים מהתורה בקריאה מס"ת בפני עשרה. וביארו כמה אחרונים שהטעם לכך, כי הזיכרון צריך לעורר למלחמה, והמלחמה מוטלת על הציבור, ולכן צריך לקרוא בציבור (קרן אורה, מהר"ם שיק). ונראה שגם לדעתו כשאין ציבור מצווה לקרוא ביחיד. ובשעה"צ תרפה, ה, תמה עליו, וסובר שדעת שאר הראשונים שהקריאה במניין מדרבנן בלבד (ועיין בתורת המועדים ב, ט). למעשה, מי שנמצא במקום שאין בו מניין, יקרא בתורה ביחיד. ואם אין לו ס"ת, יקרא מהחומש, שכבר למדנו שיש פוסקים שסוברים שמהתורה יוצאים ידי המצווה גם בלא ס"ת (עי' שו"ת בנין שלמה נד, כה"ח תרפה, לה).

לדעת המג"א, מי שלא שמע בשבת את פרשת 'זכור', יכול לצאת בדיעבד בשמיעת הקריאה של פורים – ויבוא עמלק. והמ"ב תרפה, טז, פקפק על כך, כיוון שזכור בה רק מעשה המלחמה בעמלק ולא המצווה לזכור ולמחותו. ויש שהציעו שכאשר יגיעו בקריאה השבועית לפרשת 'כי תצא' שבספר דברים, שבסופה כתובה פרשת 'זכור', יבקש מהקורא לכוון להוציא ידי מצוות הזכירה, וצריך שהקורא והשומע יכוונו לשם המצווה (מקראי קודש פרנק פורים ו). אולם מתוך חשש לשכחה, נלענ"ד שהטוב הוא שאותו יחיד יזדרז לקרוא ביחידות מס"ת את פרשת 'זכור', ובזה יצא ידי חובתו לדעת רוב ככל הפוסקים. ואם יזכור, יהדר אח"כ לצאת בקריאה שבפורים ובפרשת 'כי תצא'.

מצוות פורים

קריאת המגילה

הלכה פסוקה

- מעיקר הדין, המגילה נקראת בזמנה גם ביחיד.
- מי שבידו מגילה כשרה יקרא עם הברכות שלפניה, אך לא יברך לאחריה את ברכת "הרב את ריבנו".
- על אף שאין זה דעת רוב הפוסקים, יש מי שמתיר לצאת ידי חובה ע"י שמיעה בטלפון, ברדיו, דרך האינטרנט (בלייב) או אמצעי דומה אחר, ובלבד שהקורא מתכוון להוציא את כל השומעים ידי חובה.
- במקרה כזה, ראוי שיקרא גם כן מתוך חומש.
- הרוצה לקרוא הלל בלא ברכה, לא הפסיד, אך אין חובה.

הרחבה ומקורות

- א. למרות שרצוי לקרוא את המגילה במניין (שו"ע או"ח סי' תר"צ סעיף י"ח), להלכה נפסק שהוא נקרא ביחיד בזמנה ואין צורך במניין בייחוד בשעת הדחק הזו שא"א להתקהל או שאדם חייב להיות בבידוד (שם סעיף ו').
- אם נקרא ביחיד, כמובן יקרא ממגילה כשירה, יברך את ברכות המגילה לפני הקריאה אך לא יברך את ברכת "הרב את ריבנו" בסיומה (רמ"א או"ח סי' תרצ"ב סעיף א').
- מי שלא יודע לקרוא ממגילה כשירה או שאין לו מגילה כשירה, ייצא יד"ח בשמיעה ברדיו, טלפון או באינטרנט. הדבר לא רצוי לדעת רוב הפוסקים, אך יש מי שהתיר בתנאי שבעל הקורא מכוון להוציא יד"ח מי שרואה או שומע דרך האינטרנט וכד'. ע"ע בספר "מקראי קודש" לרב משה הררי. בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סימן ט') כתוב שלא יוצא יד"ח, אך בהערה 4 שם כתב: "לאחר שכבר נדפס מאמר זה נזדמן לי לדבר עם מרן בעל החזו"א זצ"ל ואמר לי שלדעתו אין זה כ"כ פשוט, ויתכן דכיון שהקול הנשמע נוצר ע"י המדבר וגם הקול נשמע מיד כדרך המדברים "אפשר" דגם זה חשיב כשומע ממש מפי המדבר או התוקע, וכמדומה לי שצריכים לומר לפי"ז דמה שאמרו בגמ' אם קול הברה שמע לא יצא, היינו מפני שקול הברה נשמע קצת לאחר קול האדם משא"כ בטלפון ורם-קול, ולענ"ד הוא חידוש גדול מאד ואין אני מבין אותו". וכן האגרות משה (או"ח ח"ב סימן ק"ח וח"ז סימן קכ"ו) כתב שאפשר שאין כאן קול אדם ממש, ומ"מ נטה לומר דשפיר יוצא יד"ח במקרא מגילה אלא שלמעשה הסיק דיש להמנע מחדשות, חשש שלא קיים אם רק בשנה זו יעשו כן. וכן [פסק הרב אשר וייס](#) לענין שמיעת הבלדה בטלפון ושמיעת מגילה.
- ב. אם יכול, ראוי שיקרא ג"כ מחומש (משנ"ב סי' תרצ"א ס"ק כ"ז) כדי שלא תשתכח תורת מגילה (שערי תשובה סי' תרצ"ג ססק"ג).
- ג. הרוצה מעבר לכך לקרוא הלל ללא ברכה לא הפסיד אך אין בכך חובה (ברכ"י תרצ"ג ס"קד ; כה"ח תרצ"ג/י"ח).

מתנות לאביונים וזכר למחצית השקל

הלכה פסוקה

- יש לקיים את מצוות מתנות לאביונים ע"י העברה בנקאית, בכרטיס אשראי או תשלום אונליין דרך אדם או ארגון במתחייב לחלק את הכספים בו ביום.
- אפשר גם להפריש את המעות בפורים ולחלק אחרי שייצא מבידוד.

הרחבה ומקורות

מי שאינו יכול לחלק מתנות לאביונים פיזית בו ביום בגלל שנמצא בבידוד או שאין התקהלויות, יעשה העברה בנקאית, ישלם בכרטיס אשראי או תשלום אינטרנטי אחר דרך שלל הארגונים השונים המתחייבים לחלק בו ביום (כה"ח סי' תרצ"ג).

תרצ"ד ס"ק ט"ו וס"ק ל"ט), או שיפריש את הכסף בפורים וישמור בצד עד שיזדמן עני יהודי (משנ"ב סי' תרצ"ד ס"ק י"ג).

משלוח מנות

הלכה פסוקה

- אדם בבידוד יארגן משלוחי מנות ע"י הזמנה דרך חברה העוסקת במשלוחי מארזי אוכל. יש לוודא שהמשלוח יגיע בו ביום ולא בלילה. צריך שיהיה ברור למקבל מי הוא השולח.
- אם אפשרות כזו לא קיימת, יש אומרים שיוצאים ידי חובה ע"י שליחת הודעה המשמחת את המקבל.
- אם יש אחרים שנמצאים בביתו אך הם 'סמוכים על שולחנו', לא יוצאים ידי חובה ע"י שליחת מנות אליהם.

הרחבה ומקורות

- א. אם אדם בבידוד בלבד- יסדר לשלוח שתי מנות כשרות (ברכ"י סי' תרצ"ה ס"ק ז') לאדם אחד (משנ"ב שם ס"ק י"ט) דרך שלל המקומות העושים משלוחי מזון ויוודא שהם מביאים את שתי המנות ביום הפורים ולא מוקדם יותר או בליל פורים (כה"ח סי' תרפ"ח ס"ק נ"ד).
- חייב שיהיה ברור לנמען מי השולח (שו"ת כתב סופר או"ח קמ"א, מועדים וזמנים סימן ק"ס), וי"א ששליחת מנות ע"י שליח מהודר יותר מאשר לתת בעצמו (משנ"ב סי' תרצ"ה ס"ק י"ח).
- ב. אם אפילו זה אינו אפשרי, י"א שיוצאים ידי חובה גם בשליחת מייל או הודעת ווטסאפ המרבה שמחה וריעות (ילקוט יוסף עמ' 321 הערה ו' בשם שו"ת הלק"ט). אחרים גם הקילו בזה, אך רוב הפוסקים החמירו בכך (תה"ד קי"א, הובא במשנ"ב סי' תרצ"ה ס"ק כ ועוד).
- ג. לא יתן לבני ביתו הנמצאים עמו בבידוד אם הם סמוכים על שולחנו כגון איש לאשה (שו"ת חבל נחלתו סי' י"ט סעיף כ"ב)

טבילה במקווה

הלכה פסוקה

- אם יש חשש שההגעה למקווה תזיק לאחרות (טובלות, בלניות, צוות אחזקה), או שיש הנחיות מפורשות לא להגיע, אין לטבול עד אחרי תקופת הבידוד.
- אם אין הגבלה ללכת למקומות פתוחים, תנסה ללכת לים וכדו'.

הרחבה ומקורות

- צריך לברר מבחינה רפואית ע"י מומחים האם אשה שחולה בוורוס או שנמצאת בבידוד מחשש להדבקות יכול לדבק אחרות אם :
- היא תהיה האחרונה להשתמש במקווה באותו הלילה.
 - יחליפו את המים מיד אחרי טבילתה.
 - היא לא תשתמש במגבות, שמפו וכו' במקום אלא תביא מהבית, ובנוסף תעשה את כל ההכנות בבית ולא תשתמש במקלחות או באמבטיה שבמקום.
 - תלבש מסיכה עד הטבילה
- אם אכן יש חשש שהיא תדבק אחרים, אסור שהיא תגיע למקווה למרות הקושי עליה ועל אישה, וכך גם יועצות ההלכה אומרים :
- שאלה :

חזרתי מאיטליה בתחילת השבוע, ולכן אני אמורה להיכנס עכשיו לבידוד. אני בשבעה נקיים. מה אני צריכה לעשות?
 תשובה:
 שלום לך וברוכה השבה,
 ההוראות הבריאותיות הן חד משמעיות: יש איסור על מגע גופני איתך. מבחינה הלכתית חובה לציית להוראות משרד הבריאות ולשמור על חיי הקרובים לך וחיי הסביבה כולה.
 תוכלי לטבול רק אחרי תום תקופת הבידוד, שבעזרת ה' יסתיים בבריאות שלמה. ([תרצה קלמן, יועצת הלכה](#))

תשובה באנגלית מאתר 'נשמת' [כאן](#).

מבחינה זו:

- א. אם אין הגבלה ללכת למקומות פתוחים, תנסה ללכת לים וכדו'.
- ב. למי שעדיין לא קיבלה מחזור, ראוי לשקול בהתייעצות עם רופא האם יכולה להאריך את ימי הטהרה עד שיעבור המחלה.

* * * * *

הפניות וקישורים

1. Precautions in Shul in the Wake of Coronavirus, Rabbi Asher Bush

With the spread of the Coronavirus, which as of this date has no specific treatments, numerous halachic issues are being discussed; a few that have practical implications will be addressed here. It is worth noting that while much attention is correctly being placed on this new and yet untreatable virus, these issues apply to any communicable disease such as the flu and lesser sicknesses.

[Full article here.](#)

- 2. **הרב דוד לאו**: הנמצא בבידוד פטור מתפילה במניין
 הרב לאו התייחס להתפשטות נגיף הקורונה וההוראות הברורות לישיבה בבידוד לחשודים בהידבקות: החיוב ההלכתי הוא להישמע להוראות משרד הבריאות.
[הכתבה המלאה כאן](#).
- 3. **הרב יצחק יוסף**: "אפשר להתפלל במניין דרך האינטרנט בדיעבד"
 למרות שאין דבר שבקדושה אלא בעשרה, חיילים או חולים שנמצאים בביתם יכולים להצטרף למניין דרך האינטרנט כי בבית הכנסת יש עשרה.
[הכתבה המלאה כאן](#).
- 4. **הוראות הלכתיות למצויים בבידוד** מחשש להדבקות בקורונה נכתבו בידי הרב שלמה אישון, רב מזרח העיר רעננה. תרגום לאנגלית ע"י הרב חנן אטלס.
[קישור לדף הפייסבוק](#) של בי"כ אהל ארי, רעננה.
- 5. **שו"ת רצ כצבני**, קיום מצוות דרך טלפון ומיקרופון

* * * * *

שיעורים ומקורות

האם נכון לסגור בתי כנסת בגלל חשש מהתפשטות נגיף הקורונה?

הרב דניאל טואיטו / ויניציאה

א. דינא דמלכותא דינא

מקורות

שמואל א ח

(יא) וַיֹּאמֶר זֶה יְהִיָּה מִשְׁפֹּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם אֶת בְּנֵיכֶם יִקַּח וְשָׂם לוֹ בְּמִרְכָּבָתוֹ וּבִפְרָשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מִרְכָּבָתוֹ: (יב) וְלָשׂוּם לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְלַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְלַקָּצֵר וְלַקָּצֵר קִצְרוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי מִלְחָמָתוֹ וְכִלְי רֶכֶב: (יג) וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרִקְחוֹת וְלִטְבָּחוֹת וְלֵאפוֹת: (יד) וְאֶת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת כְּרַמֵּיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו: (טו) וְזָרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם יַעֲשֶׂה וְנָתַן לְסָרִיסָיו וְלַעֲבָדָיו: (טז) וְאֶת עֲבָדֵיכֶם וְאֶת שְׂפָחוֹתֵיכֶם וְאֶת בְּחוּרֵיכֶם הַטּוֹבִים וְאֶת חֲמוּרֵיכֶם יִקַּח וַעֲשֶׂה לְמַלְאכָתוֹ: (יז) צֹאנְכֶם יַעֲשֶׂה וְאֶתֶם תִּהְיוּ לוֹ לְעֲבָדִים:

נחמיה ט

(לו) הִנֵּה אֲנַחְנוּ הַיּוֹם עֲבָדִים וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתָּה לְאַבְתָּיִנוּ לְאָכַל אֶת פְּרִיָּהּ וְאֶת טוֹבָהּ הִנֵּה אֲנַחְנוּ עֲבָדִים עָלֶיָּהּ: (לז) וַתְּבוֹאֶתָהּ מִרְבָּה לְמַלְכִים אֲשֶׁר נָתַתָּה עָלֵינוּ בְּחַטָּאוֹתֵינוּ וְעַל גְּלוּיֵינוּ מִשְׁלָיִם וּבִבְהֻמָּתֵנוּ כְּרָצוֹנָם וּבְצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ:

בבלי בבא קמא קיג א-ב

מתניתין: אין פורטין לא מתיבת המוכסין ולא מכיס של גבאין, ואין נוטלין מהם צדקה, אבל נוטל הוא מתוך ביתו או מן השוק.

גמרא: "ומוכסין". והאמר **שמואל**: דינא דמלכותא דינא!

אמר רב חנינא בר כהנא אמר **שמואל**: במוכס שאין לו קצבה;

דבי ר' ינאי אמרי: במוכס העומד מאליו.

איכא דמתני לה אהא: "לא ילבש אדם כלאים אפי' על גבי עשרה בגדים להבריא בו את המכס", מתני' דלא כר"ע; דתניא: אסור להבריא את המכס, ר"ש אומר משום ר"ע: מותר להבריא את המכס; בשלמא לענין כלאים בהא קמיפלגי, דמר סבר: דבר שאין מתכוין מותר, ומר סבר: דבר שאין מתכוין אסור, אלא להבריא בו את המכס מי שרי? והאמר שמואל: דינא דמלכותא דינא! א"ר חנינא בר כהנא אמר שמואל: במוכס שאין לו קצבה; דבי ר' ינאי אמרי: במוכס העומד מאליו.

גופא, אמר **שמואל**: דינא דמלכותא דינא. אמר רבא: תדע, דקטלי דיקלי וגשרי גישרי ועברין עלייהו. א"ל אביי: ודלמא משום דאיאוש להו מינייהו מרייהו! אמר ליה: אי לא דינא דמלכותא דינא היכי מייאשי? והא לא קא עבדי כדאמר מלכא, מלכא אמר: זילו וקטלו מכל באגי, ואינהו אזלו וקטלו מחד באגא! שלוחא דמלכא כמלכא, ולא טרח, ואינהו אפסיד אנפשייהו, דאיבעי להו דאינקוט מכוליה באגי ומשקל דמי.

טעמים

רשב"ם בבא בתרא נד ב

והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא - כל מסים וארנוניות ומנהגות של משפטי מלכים שרגילים להנהיג במלכותם דינא הוא שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרצונם חוקי המלך ומשפטיו והלכך דין גמור הוא ואין למחזיק בממון חבריו ע"פ חוק המלך הנהוג בעיר משום גזל.

רבי משה מטראני, פירוש קרית ספר, על הלכות גזלה ואבדה פרק ה [סלוניקי, מאה ט"ז]

וגבאי המלך שמטבעו יוצא שגובין דבר שהוא חוקק לכל - אינו גזל, דדינא דמלכותא דינא, כדילפינן מקראי דמשפט המלוכה כדנילף בהלכות מלכים בס"ד ואפילו מלך גוי:

הגבלות

רבנו נסים, קדושין ובפרק קמא דגיטין

והא אומר שמואל דינא דמלכותא דינא דוקא מה שהוא עשה מחוקי המלך. אבל מה שהוא עשה שלא כדין לא, ולישנא דדינא דמלכותא הכי משמע ולא אמרו דינא דמלכא דאי עביד שלא כדין חמסנות הוא ולא דינא.

בית הבחירה למאירי, על בבא קמא, קיג א

כבר בארנו במשנה שלא נאמר שלא לפרוט עם המוכס אלא במוכס העומד מאליו או שהעמידו המלך אלא שאין לו קצבה הא אם העמידו המלך ונתן לו קצבה כך וכך למשאוי של חטים כך וכך משוי של שעורים, וכן בכל דבר כל שהמוכס אדם נאמן ומוחזק שלא לשנות מותר. ואין אומרים שהמכס מעיקרו גזל הוא אלא דינא דמלכותא דינא ר"ל שכל חוק שחקקו המלך לכל ולא חדשו לאדם אחד בפרט על אי זה מעשה דין גמור הוא ואסור לגזלו ולא סוף דבר במלכי ישראל אלא אף במלכי האמות הא אם היה המוכס מוחזק להוסיף כגון ישראל חשוד או שהוא משאר עממין הקדומים שבעובדי האלילים שאינן נזהרים מן הגזל אסור:

כל מה שאמרנו בדין המלכות שהוא אצלנו דין גמור הוא בחקים שחקקו הן לתועלתו הן לתועלת נכסיו אפילו חקק שיהא כל אדם נותן לו כך וכך בשנה או כך וכך ממשאו ומתנו או כל שיעשה כך יטול המלך ממנו כך וכך או כל שכיוצא בזה אף על פי שהוא כנגד דינין שלנו - דין הוא, ואסור לגזלו או לעבור על מה שתקן שכך הוא ראוי לו מצד מלכותו. על הדרך האמור במלכי ישראל: "כל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו" [סנהדרין כ ב.]. וזה שאמר 'דינא דמלכותא' ולא אמר 'דינא דמלכא' כלומר דינים הראויים לו מצד המלכות אבל מה שהוא מחדש מחמת אונס או דינים שהאומות מחזיקות בהם מתורת ספריהם ונימוסי חכמיהם הקדומים כנגד דינין שלנו אינן בכלל זה שאם כן כל דיני ישראל בטלים הם

רמ"א בשו"ע חו"מ שסט יא

... דלא אמרינן דינא דמלכותא אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא לתקנת בני המדינה, אבל לא שידונו בדיני עובדי כוכבים, דאם כן בטלו כל דיני ישראל.

שו"ת הרשב"א חלק ו סימן רנד

וכך ראיתי שאין הדברים אמורים אלא במה שהוא נעשה בדיני המלכות שכל עם ועם יש לו חקים ידועים בדיני המלכות ודינא דמלכותא אמרו דינא דמלכא לא אמרו וכל מה שאינו מחקי המלוכה אעפ"י שיאמר עכשיו המלך כן אינו דין וכן הסכימו הראשונים ז"ל. וכן אינו דין אלא במה שיש לו למלך תועלת כאותה שאמרו בפי הגוזל בתרא (ד' קי"ג ע"ב) אמר שמואל דינא דמלכותא דינא תדע דקטלי דיקלי וגשרי גשרי ועברי עליהו. ואקשי' והא לא עבדי מאי דאמר מלכא מלכא אמר זילו קטולו לכולהו באגי ואינהו קטלו מחד מחד באגא שליחא דמלכא כמלכא ולא טרח. וכהנהו נמי דפ' חייה /חי'ה/ (ד' נ"ד ע"ב) בדורא דרעותא דמלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא והני זיההורי /זהרורי/ דמזבני ארעא לטסקא וכן כל כיוצא בזה.

ב. סכנה לשלום הציבור

משנה, עבודה זרה א ז

אין מוכרין להם דובין ואריות וכל דבר שיש בו נזק לרבים אין בונין עמהם בסילקי גרדום ואצטדיא ובימה אבל בונים עמהם בימוסיות ובית מרחצאות הגיעו לכיפה שמעמידין בה ע"ז אסור לבנות:

פירוש הרמב"ם

כל דבר שיש בו נזקה לרבים - כגון כלי המלחמה כולם, וכלי העינוי, כגון השלשלאות והכבלים והקולרים. וכן אין מתקנים להם כלי מלחמה, ואין לוטשים להם חרבות ורמחים וכיוצא בהם, שלא לעזור למשחיתים בארץ בהשחתה.

בבלי עבודה זרה טו ב

ועוד תניא: "אין מוכרין להם לא זיין ולא כלי זיין, ואין משחיזין להן את הזיין, ואין מוכרין להן לא סדן ולא קולרין, ולא כבלים
 ולא שלשלאות של ברזל, אחד עובד כוכבים ואחד כותי;
 מ"ט: אי נימא דחשידי אשפיכות דמים, ומי חשידי? האמרת: ומייחדין עמהן, אלא משום דאתי לזבונה לעובד כוכבים!
 ... א"ר דימי בר אבא: כדרך שאסור למכור לעובד כוכבים, אסור למכור ללסטים ישראל.
 ה"ד?
 אי דחשיד דקטיל, פשיטא, היינו עובד כוכבים!
 ואי דלא קטיל, אמאי לא?
 לעולם דלא קטיל, והב"ע - במשמוטא, דזימנין דעביד לאצולי נפשיה.
 ... אמר רב אדא בר אהבה: אין מוכרין להן עששיות של ברזל; מ"ט: משום דחלשי מינייהו כלי זיין. אי הכי, אפילו מרי
 וחציני נמי!
 אמר רב זביד: בפרזלא הינדואה.
 והאידנא דקא מזבנין, א"ר אשי: לפרסאי דמגנו עילון.

תלמוד ירושלמי (ונציה) עבודה זרה פרק א [דף לט טור א]

העולה לתיאטרון אסור משום עבודה זרה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בשעה שהן מזבנין אסור משום עבודה זרה
 ואם לאו אסור משום ומושב לצים בלבד העולה לתיאטרון וצווח אם לצורך הרבים מותר ואם מתחשד הוא אסור היושב
 באיצטדין הרי זה שופך דמים רבי נתן מתיר מפני שני דברים משום שצווח ומציל את הנפשות ומעיד על האשה שתינשא

חידושי הריטב"א, עבודה זרה דף טז עמוד א

מתני' אין מוכרין להם דובים ואריות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים. פירוש וכיון דחשודין לשפוך דם ולהזיק אסור
 לגרום דבר זה על ידינו.
 אין בונין עמהם בסלקי וגרדום איצטדיא ובימה. פירוש כל אלו מקומות שדנין בהם דיני [נפשות] והם דנין שלא כדין
 ושופכין דם נקי.

שו"ע יו"ד קנא

[ה] אין מוכרים להם ולא לישראל החשוד למכור להם, ולא לישראל לסטים, דבר שיש בו נזק לרבים כגון דובים ואריות,
 ולא שום כלי זיין ולא סדן. (שטא"ק בלשון אשכנז כן פירש רש"י בעבודה זרה דף ט"ו), ולא כבלים וקולרין (פירוש מענין
 ויתנוהו בסוגר (יחזקאל יט, ט) ויהבוהו בקולרין) (פירוש ברזל סביב הצואר) ושלשלאות של ברזל, ואפילו עשת של ברזל;
 ולא משחיזים להם כלי זיין; ולא בונים להם מקום שדנים בו בני אדם.
 [ו] היו ישראל שוכנים בין עובדי כוכבים וכתרו להם ברית, מותר למכור כלי זיין לעבדי המלך וגייסותיו, מפני שעושים
 עמהם מלחמה עם צרי המדינה, להצילה, ונמצאו מגינים עליהם, שהרי הם שרויים בתוכה.

רבי שמעון בן צמח דוראן, שו"ת התשב"ץ, חלק ב סימן רלט

אל הותיק ר' יוסף ששפורטיש י"א:

שאלת: צבור שהחרימו שלא למכור ולא לתת יין לישמעאל וזה מפני חמת המלך שהעביר קול בכל מלכותו שלא יהי
 רשות ליהודי לעבור על צויו בזה הן למות הן לשרושי ולענוש נכסים ולאסורין ואם איש אחד יחטא על כל העדה יקצוף
 ולא הטילו זמן בהסכמתם. ועתה בא אחד ונטל רשות מהקהל לתת יין לבעל חובו כדי שיגבה ממנו חובו ושאלת אם
 רשאיין הצבור להתירו לתת לו יין. עוד שאלת אם שמא עכו"ם אנס הוא שואל יין ואם לא יתנו לו יין איפשר שישמור
 עברתו נצח ולאחר זמן יזיקו אם הוא אונס להתיר הסכמה זו או לא כיון דאונסא ליתא בהיא שעתא:

תשובה .. ולענין אם הוא בכלל דברים של רשות להסכים כולם בהיתרו או יש איסור בדבר?

בודאי יש איסור בדבר משני צדדין :

האחד - שהדבר ידוע שיש במכירת היין להם נזק לרבים אם מפני שכרותם אם מפני עלילה, ומשנה שלימי' שנינו (ע"ז

ט"ז א') "אין מוכרים להם דבר שיש בו נזק לרבים".

והשני - כאשר דבר מלך שלטון והמתיר זה שרי איסורא וסכנתא דודאי אסור לעבור על מצותו שאפי' להבריח מן המכס

אסור דדינא דמלכותא דינא, כ"ש בזה!

ע"כ מכל אלה הצדדים אין היתר בהסכמה זו אלא אחר שלשה דברים :

האחד הסכמת הכל בלי שום מוחה.

השני אם הוא צנוע בשתייתו ואין לחוש לשכרותו.

הג' ברשות מושל הארץ.

שו"ת תבואות משפט, ח"ב, סימן קנ"א

שאלה : נשאלתי באמצעות אדם שלישי, אם מותר ליהודי להיות בעליו של בית עסק (חנות ממש או באופן וירוטאלי

כאתר אינטרנט) לממכר מוצרי מין ממיינים שונים, מצא מין את מינו וגם את שאינו מינו, וכל מה שהוא ממין העניין

הצד השווה שבהם שכולם מכשילים את יצר האדם בפריצות, באבזרייהו ובעריות.

... והנה מצאנו צד שלישי לאיסור : נאמר במשנה בע"ז [א ז] שאין למכור לגויים אריות ודובים מפני שהם מהויים מפגע

ציבורי 'כל דבר שיש בו נזק לרבים', ודין זה פסקו הרי"ף [עז ה עא] הרא"ש [עז א יח] והרמב"ם שהרחיבו (בעקבות הגמ'

שם טו עב) למכירת כלי נשק וכדומה [הלכות רוצח יב, יב (הביאו החינוך במצוות רלב) ושוב בהלכות ע"ז ט ח ועיין בלחם

משנה שם] מפני הנזק שיעשו בהם. ושם אין הדבר קשור לאפשרות להשיג את האיסור מצד אחר (וכי נאמר שכל הסוגיות

האלו נאמרו שיש רק חנות אחת לאותו הדבר ואין להם איך להשיג אותו ממקום אחר?) אלא מתברר שהוא איסור כללי

של דאגה לטובת הציבור. ופסקו מרן בשו"ע [יו"ד קנא ה]. כבר בעלי השו"ת עשו שימוש בעיקרון זה הלכה למעשה,

כגון הרשב"ץ [שו"ת התשב"ץ ב רלט] כשנשאל אם מותר למכור יין לגויים בשעה שהמלך אסר את הדבר, והוא דן

לאסור את הדבר מצד הנזק הציבורי שגורמים השיכורים, כלומר עשה שימוש בעיקרון זה בהקשר שונה (ואף שהוא דבר

שאינו בכלל הדברים האסורים על הגוי עצמו מצד ז' מצוותיו, כפי שהוא בכלי נשק הגורמים לשפיכות דמים האסורה

עליהם). ומה נגיד על חנויות אלו שהם אבי אבות הטומאה ואבן נגף על פתחי רחובות העיר?